

Anknytning som ett gummiband

En essä om anknytningens betydelse under barnets introduktion i förskolan.

Av: Lovisa Broman, Karin Holmlund

Handledare: Carl Cederberg

Södertörns högskola | Institutionen för lärarutbildningen

Självständigt arbete 15 hp

Utbildningsvetenskap C | Höstterminen 2017

Programmet för Förskollärovetenskapen med interkulturell profil,
erfarenhetsbaserad



1. Abstract – Attachment as a rubber band.

This essay will treat a common subject within the preschool environment, the introductions of new children and parents. Throughout the introduction, teachers must relate to the new family to try and achieve a connection/attachment and provide security. The starting point is two self-perceived dilemmas where the teachers describe two different introductions. One introduction goes on for a longer period. The child does not want to let go of its parent and is sad as soon as the parent tries to leave it. The second introduction goes fast, children and parents are expressing happiness. The teachers at the preschool nevertheless are concerned when the child is perceived boundless as it runs between activities, other children and their parents. The purpose of this essay is to investigate how different connection patterns and prerequisites can affect the introduction of new families to the preschool environment. It will also examine the experience of the teacher or teachers, and the importance of good cooperation between the teachers. The preschool's environment and organisation will also be investigated and the role it plays in the introduction of the child and also for allowing the teachers to carry out a good introduction. This will be done through three questions, which are: How can we, as teachers, meet Pelle and Alma's different needs? What are the prerequisites and conditions needed for a good introduction? What psychological phenomena are relevant to the introduction? By using different concepts such as affect theory, mirroring, safe base, safe heaven and connection/attachment, this essay can approach these issues. Essen's main task is to provide teachers, regardless of experience, with different perspectives on the introduction and how these can be applied to new families. The essay describes the progression of the connection/attachment theory with different levels of connection. Safe base and safe heaven are different ways to see how a connection/attachment works between the child and the parent, as that is where the first connection/attachment is established. During the work, the focus on the children and parents has become more nuanced and the role of teachers is increasingly critical. Through literature studies and discussions in the tutoring group at school and with colleagues, we have gained a greater understanding of all parties involved in the introduction to preschool. An important conclusion we found is that connection/attachment, regardless of who cannot be accelerated. It must grow through trust and confidence.

Key words: Preschool, becoming attached, connection/attachment, introduction, induction, affect theory/mirroring, induction methods, safe base, safe haven

2. Sammanfattning

Den här essän kommer att behandla ett vanligt förekommande ämne inom förskolan, introduktioner av nya barn och föräldrar. Genom introduktionen måste pedagoger förhålla sig till den nya familjen för att försöka få till anknytning och trygghet. Utgångspunkten ligger i två egen upplevda dilemman där pedagogerna beskriver två olika introduktioner. Den ena introduktionen pågår en längre period. Barnet vill inte släppa sin förälder och är ledsen så fort föräldern försöker lämna honom. Den andra introduktionen går fort, barn och förälder visar glädje. Pedagogerna på den förskolan känner trots det en oro då barnet upplevs gränslöst när hon springer mellan aktiviteter, andra barn och deras föräldrar. Syftet med den här essän är att undersöka hur olika anknytningsmönster och förutsättningar kan påverka introduktionen av nya familjer i förskolan. Den kommer även att belysa pedagogens eller pedagogernas erfarenhet, samt hur viktigt det är med ett gott samarbete. Förskolans miljö och organisation kommer också att undersökas och vilken roll den spelar för barnets introduktion och även för pedagogernas möjlighet att utföra en god introduktion. Detta kommer att göras genom tre frågeställningar, vilka är: Hur kan vi som pedagoger möta Pelle och Almas olika behov? Vilka är förutsättningarna för en god introduktion? Vilka psykologiska fenomen är relevanta för introduktionen? Genom att använda olika begrepp såsom affektteori, affektintoning, trygg bas, säker hamn och anknytning kan den här essän närma sig dessa frågeställningar. Essäns huvudsakliga uppgift är att ge pedagoger, oavsett erfarenhet, olika perspektiv på introduktionen och hur dessa kan tillämpas på nya familjer. I essän beskrivs anknytningsteorins framväxt och graderingar av olika anknytningar. Trygg bas och säker hamn är olika sätt att se hur en anknytning fungerar mellan barnet och föräldern, då det är där den första anknytningen börjar. Under arbetets gång har fokus på barn och föräldrar blivit mer nyanserat och pedagogernas roll undersökts allt mer kritiskt. Genom litteraturstudier och samtal i handledningsgruppen på skolan och med kollegor har vi fått en större förståelse för alla parter som deltar under introduktion till förskolan. En viktig slutsats vi kom fram till är att anknytning, oavsett till vem, inte kan skyndas fram. Den måste få växa fram genom tillit och trygghet.

Nyckelord: Förskola, anknytning, introduktion, inskolning, affektteori, inskolningsmetoder, trygg bas, säker hamn

Innehåll

1. Abstract – Attachment as a rubber band.	2
2. Sammanfattning	3
3. Berättelse	5
3.1 Lovisas berättelse – Hur närmar jag mig honom?	5
3.2 Karins berättelse - Gränslöst barn?	7
4. Egna reflektioner	10
5. Syfte	11
6. Metod	12
7. Etiska överväganden	14
8. Vad innebär anknytning?	15
8.1 Trygg bas och säker hamn	17
8.2 Trygg och otrygg anknytning.	18
8.3 Gummiband, sytråd och kätting	20
9. Affektteori	22
9.1 Affektintoning.	24
9.2 Fördröjd imitation.	25
9.3 Språkets betydelse	26
10. Olika introduktionsmetoder	27
11. Kunde vi ha gjort på något annat sätt? Om ja, hur skulle vi ha gjort istället?	29
12. Barns tänkande	30
13. Fyra förutsättningar för trygghet	32
14. Slutord	33
15. Litteraturlista	36

3. Berättelse

3.1 Lovisas berättelse – Hur närmar jag mig honom?

Med nervösa steg går jag mot min arbetsplats. Känner fjärlarna i min mage som växer och blir fler och fler, snart vill de bara komma ut. Det är så många tankar som flyger runt i mitt huvud, då detta är mitt första riktiga arbete på en förskola. Jag ser fram emot det och det känns spännande, men hur gör man egentligen vid en inskolning? Och speciellt vid en inskolning med så många barn samtidigt, fjorton barn på varje avdelning som ska in på samma gång, som ska lämna sina föräldrar och stanna hos oss. Tur att mina kollegor är vana med inskolningar, då kan jag luta mig lite på dem. Vi har bara haft några veckor på oss att lära känna varandra, men det är i alla fall härligt att det är ett nytt hus, där vi får bestämma hur det ska se ut. Däremot så hade inte alla saker och möbler kommit i fredags, hoppas att de kommer snart, så det inte bara är tomma lokaler som vi erbjuder.

Hur gör man egentligen vid en sådan inskolning, när det är fjorton barn på varje avdelning. Som tur är vet jag att de andra är mer erfarna, så de kom med förslaget att vi skulle dela in barnen, familjerna, i två grupper. En grupp på förmiddagen och en grupp på eftermiddagen, då blir det lite lättare att lära känna alla barn och föräldrar.

När jag väl är framme på förskolan har jag några minuter på mig att hänga av mig ytterkläderna och dricka lite kaffe, idag är en sådan dag då många koppar kaffe kommer att behövas, en lång dag. Minuterna går fort och barnen börjar att anlända, nu måste jag hålla i mig kaffet så jag kan gå och säga hej till alla, tänker jag. Oj, vad många de känns! Att bara lära sig namnen på alla känns som en omöjlig uppgift, hur ska jag då kunna övertyga barnen att de faktiskt vill stanna här med mig, med oss? Trots all min osäkerhet, går det väldigt bra. Det är bara en som inte ens vill säga "hej", han heter Pelle och har precis fyllt två år. Vi låter den pojken vara ett tag, han får sitta hos sin mamma, tänker jag, och vänder mig mot de andra barnen som är mer nyfikna.

Jag går in i rummet som är tänkt som lekrummet på avdelningen och sätter mig på golvet. Jag vill ju komma ner i barnens nivå, för det är ju de som ska stanna hos mig, hos oss. Jag får

kontakt med en flicka och börjar rulla en boll med henne, hon möter min blick och ger ett trevande leende tillbaka. Selma, som flickan heter, tar bollen och rullar den tillbaka till mig. I ögonvrån ser jag Pelle och hans mamma Anna, jag ser att han från sin mammas trygga famn sträcker sig mot en boll. Vad bra tänker jag, han tycker om bollar, eller ja, han intresserar sig för dem i alla fall. Jag tänker vidare att idag får han leka med sin mamma, men imorgon, då ska jag göra ett försök att närma mig honom, med hjälp av bollarna.

Nästa dag kommer och jag är lika inställd idag som igår på att jag ska göra ett försök att lära känna honom. Han visade tydligt med hela sitt kroppsspråk igår att han inte ville veta av mig, eller någon annan av mina kollegor. Jag kan inte ge upp nu, jag får inte ge upp! Trots att jag sätter mig en bit ifrån Pelle, så är han snabb med att borra sig in i sin mamma, så fort han ser att någon främmande går in i rummet. Jag plockar upp bollen som ligger närmast mig och börjar sakta rulla den mot honom, samtidigt som jag försöker få ögonkontakt. Han är inte alls intresserad, däremot tar Anna emot bollen och rullar tillbaka den. I hopp om att Pelle ska släppa sin mamma litegrann fortsätter jag att bolla med henne.

Fyra veckor senare

På väg till jobbet idag så går jag och funderar på Pelle och Anna och kommer fram till att idag ska vi verkligen göra allt för att Pelles mamma Anna ska kunna få gå ifrån en liten stund. När jag tänker vidare på de dagar och veckor som han har varit hos oss, så inser jag att vi verkligen har försökt. Trots våra försök, visar Pelle bara trygghet i sin mammas famn. Det minsta hon flyttar sig, vare sig det är i rummet eller någon annanstans, blir Pelle ledsen, nästan förtvivlad. Jag tycker synd om Anna, som knappt har kunnat gå på toaletten. Vad finns det kvar som vi kan göra? tänker jag vidare, kan vi göra något annat? Åh vad svårt det känns när jag inte har samma erfarenhet som de andra pedagogerna har, men inte ens de har lyckats. Jag förstår samtidigt Pelles mammas frustration, alla de andra barnen blev klara med sina inskolningar för länge sedan och Pelle vägrar verkligen släppa taget om sin mamma.

Barnen börjar droppa in tillsammans med sina föräldrar och blir lämnade där som vilken dag som helst, sen ser jag att Pelle och Anna kommer in på gården och jag går för att möta upp dem.

- God morgon Pelle, hälsar jag glatt. Sedan vänder jag mig mot Anna och säger: jag tänkte att vi skulle försöka med att du går iväg en stund idag.

- Men tror du att det går, och vart ska jag gå? frågar Anna mig.
- Vi gör ett försök. Idag räcker det med att du säger hejdå ordentligt till Pelle och sen går du in i huset och dricker en kopp kaffe, svarar jag.

Jag ser lyckan i hennes ögon, som hon har längtat efter den här dagen, men i samma ögonblick ser jag också oron, det är som om hon vet hur det ska sluta, att Pelle ska gråta. Sagt och gjort, Anna säger hejdå till Pelle och går med bestämda steg mot dörren. Han börjar gråta och de fem minuter som Anna var borta, kändes som en hel livstid, jag lyckades inte få Pelle glad, inte ens lite lugn. Jag visar självklart inte min besvikelse för Anna när hon kommer tillbaka, jag säger bara lugnt och stilla till henne att vi försöker imorgon igen.

3.2 Karins berättelse - Gränslöst barn?

Det är augusti och semestern är slut. Jag går in på förskolans gård, den plats som jag arbetat på de senaste tolv åren. Som jag längtar till att träffa kollegor och barn! Kollegor som blivit till vänner efter att ha arbetat ihop så många år. Vi har lärt känna varandra och jobbat ihop oss till ett tryggt arbetslag som varit med om det mesta. Tillsammans har vi mött så många olika barn och dess föräldrar under åren att inte mycket kan få oss ur balans. Vi har tagit hand om barn som förlorat en förälder, barn som blivit utredda för olika diagnoser, barn som är utåtagerande, tysta, rädda, glada, frimodiga, trevliga, ja i princip så många olika vi bara kan komma på.

För att inte tala om alla föräldrar! Föräldrar som varit rädda, ifrågasättande, glada, arga och oroliga för sina barns mående hos oss. Så många samtal vi har haft enskilt och tillsammans med andra för att göra vårt allra bästa för barnen under sin förskoletid.

Den första föräldern som kommer genom dörrarna bär på en flicka runt två år. Med ett stort leende hälsar jag de båda välkomna in till oss. Flickans namn är Alma och hon sträcker sig mot mig och jag plockar upp henne i min famn medan hennes mamma tar av sig skorna. Jag småpratar med Alma och mamman och vi går in på avdelningen. Alma visar tydligt med kroppsspråk att nu vill hon inte vara kvar i min famn längre och jag ger henne tillbaka till mamman som sätter ner henne på golvet. Jag och mamman sätter oss strategiskt med ryggen mot en vägg så att vi ser hela rummet och finns tillgängliga för Alma.

Fler barn och föräldrar droppar in och det börjar bli lite mer liv i luckan. Alma verkar vara ett ovanligt oblygt barn som tar för sig av alla leksaker som finns i rummet och glatt hälsar på alla, barn som vuxna. Jag försöker få kontakt med Alma samtidigt som jag av mamman får veta att Alma gärna leker själv. När jag ser Alma, som mer eller mindre plöjer genom rummet och hör hennes stolta mamma inser jag att vi ser Alma på olika sätt. Jag bestämmer mig för att försöka slå av lite på Almas takt när hon far fram över rummet, de andra barnen och deras föräldrar. Jag tar upp en tallrik och mugg, börjar äta på låtsas och erbjuder Alma att smaka eftersom hon just då befinner sig i vår kökshörna. Hon ler mot mig och kommer och tar ifrån mig tallrik och mugg men släpper sakerna strax och går vidare.

Vid en annan vägg sitter en annan mamma med sin lilla pojke som inte verkar våga ta steget bort från hennes knä för att utforska rummet. Han vill sitta still i tryggheten och ta in så mycket som möjligt med ögonen först. Då ser jag hur Alma närmar sig den här pojken och hans mamma. Med stora, snabba steg är hon snart framme och kliver ogenerat rakt upp i knät. Hon petar både på pojkens ansikte och drar tag lite i hans mammas hår. Jag ser att hon blir lite obekvämt av situationen och går dit för att avleda Alma. Innan jag hunnit fram så är dock Alma redan på väg mot en annan förälder och så fortsätter hon sin färd genom sin första dag på förskolan. Alma går från sak till sak, person till person i ett rasande tempo och jag hinner tänka tankar som att ”det är ju skönt att hon är så trygg med allt och alla” blandat med tankar på ”är det här verkligen ok, att så små barn tyr sig till vem som helst och betar sig hur som helst efter så kort tid på en för barnet helt ny plats?”

Jag som är den vi i arbetslaget bestämt ska ta hand om Almas introduktion känner att jag hela tiden är ett steg efter. Ömsom låter jag henne hållas och försöker locka henne till mig, bort från alltför hårdhänt lek med de andra barnen eller deras föräldrar. Ibland försöker jag få henne att stanna en lite längre stund hos mig, vilket ofta misslyckas. Korta stunder försöker jag få kontakt med mamman och frågar lite försiktigt om det är så här som Alma brukar vara? Mamman bekräftar det och jag förstår att hon är stolt över sitt företagsamma barn och att hon inte verkar tycka att det är några konstigheter. Jag ser att min kollega som är med de andra barnen hör henne och vi ger varandra en snabb blick som gör att jag bara längtar tills denna första dag är slut på introduktionsdag är slut och vi kan prata fritt. Det har varit en mycket intensiv första dag för oss alla.

Efter två dagar till av introduktionen har barnen successivt förlängt sina dagar. Det gör inte Alma lugnare och jag upplever det som att hon har två lägen. Antingen så går Alma från famn till famn eller håller handen på oss pedagoger, andra barn och även deras föräldrar. Det spelar ingen roll vem hon är med bara hon är med någon. Vid de här tillfällena är Alma lätthanterlig och omtyckt av många även om vi pedagoger kan se att några andra föräldrar också reagerar på hennes gränslösa beteende. Det andra sättet som Alma agerar på är när hon i ett högt tempo är precis överallt och leksaker flyger runt henne. Hon vill inte och har inte något behov av mig eller någon/något annat än som rekvisita när hon far fram. I båda dessa lägen upplever jag att Alma är sin egen ö som bara tar vad som finns framför henne för stunden och det känns lika svårt att närma sig henne i bägge dessa sinnesstämningar.

Då den fjärde dagen kommer är introduktionen klar och Alma lämnas för första gången att vara utan sin mamma hos oss. Det här är dagen då barngruppen är fulltalig och vi pedagoger är ensamma med barnen. De flesta av våra nyaste barn lämnar sin förälder utan alltför stora svårigheter, ett av barnen blir först mycket ledsen men det går ganska snart över i en tröstande pedagogs famn. Alma har heller inte svårt att lämna sin mamma utan kommer glatt över till mig för att snart öka tempot på oss alla med sin intensiva framtoning.

Ute på gården ser jag att Alma tar tag i en för henne okänd förälders hand. Jag går fram och ler mot henne ”Alma, kom vi går till sandlådan!” lockar jag. Föräldern som blivit infångad av Alma ler tacksamt. Det här händer nästan varje dag den senaste månaden och jag ser att hon börjar bli besvärad av det. Alma tar min hand och när vi kommer till sandlådan sätter jag mig och tar fram en spade och form. Vi är nära en hel hög av barn i alla åldrar som pratar och leker. Jag gräver och pratar med Alma och erbjuder henne leksaker och försöker få med henne i en lek med bara mig. Hon tappar snabbt fokus och hinner på ingen tid alls rasera två andra barns byggen och ta leksaker som inte är hennes. De äldsta barnen som förut alltid ville hålla henne i hand eftersom hon så villigt följer med vem som helst har börjat tappa tålamodet. Med arga röster vill de få mig att hantera det här. Jag tar henne i handen och går vidare. Alma protesterar lite och spjärnar först emot men följer sen ändå med. När vi närmar oss skogsdungen tänker jag att vi måste hitta ett sätt att förhålla oss på för Almas och alla andra barns skull. Som det är just nu är det inte en hållbar situation för någon.

När Almas första termin på förskolan går mot sitt slut kan jag bara konstatera att mycket lite i Almas beteende verkar ha ändrat sig. Inte heller mitt sätt att ta hand om situationen känns tillfredställande för mig. Jag upplever fortfarande att jag och mina kollegor oftast är ett steg för långt ifrån Alma och det som händer runt henne. Fast vi pedagoger försöker hitta sätt som ska hjälpa Alma och/eller avleda henne från att förstöra andra barns lek misslyckas vi allt som oftast. Hon är inte mottaglig för mig eller mina kollegors försök till att inkludera henne i lek med de andra barnen och jag känner mig maktlös till hur det har blivit. Misslyckad helt enkelt!

4. Egna reflektioner

När vi sitter och gör en första reflektion av våra berättelser, så inser vi att dessa situationer inte är ovanliga under introduktioner. Barn som inte vill lämna sina föräldrar är inget ovanligt men de flesta känner sig åtminstone nyfikna efter några dagar eller någon vecka och vidgar därmed sina vyer. Barn som är mer eller mindre gränslösa tillhör också vanligheterna. Däremot så kan bilden av ett sådant barn bli felaktig, då första tanken kan vara att det går så bra i hennes introduktion. Hos Pelle är bandet till mamman så starkt att det nästan är omöjligt för oss pedagoger att komma nära honom. Det kan tyckas som att Almas band inte är lika starkt men det gör det fortfarande lika svårt att närma sig henne. Vi har valt de här två introduktionerna som inte tillhör vanligheten, för att kunna reflektera på ett djupare plan. De flesta introduktioner av nya familjer och barn går bra. Hur kan det då komma sig att det i de flesta fall går bra, men inte för Pelle och Alma?

En annan aspekt som också blir tydlig i den är uppsatsens två olika berättelser är pedagogernas olika erfarenheter. I Lovisas berättelse är det tydligt att hon inte har arbetat på förskola förut och att det här är hennes första introduktion. Medan i Karins berättelse framgår det att hon har arbetat en längre period inom förskolan och har haft introduktioner förut. Däremot så har båda pedagogerna svårigheter att närma sig de barnen som de ska introducera i förskolans värld, så då kan man fundera på vad det kan bero på.

5. Syfte

Introduktionen av nya barn och vårdnadshavare är något som sker regelbundet på alla förskolor. Vi kan med vår beprövade erfarenhet se att olika barn har olika behov. För att barn och vårdnadshavare ska ha en fortsatt trygg förskoleperiod är introduktionen och anknytningen oerhört viktig. Vi pedagoger måste kunna se barnens olika behov och bemöta dem på bästa sätt. Introduktionen på en förskola är en stor händelse för både barn och föräldrar. Föräldrarna ska lämna ifrån sig det allra viktigaste de har i sitt liv och hitta den inre styrkan att anförtro sig åt någon annan. Hur gör man då som pedagog, för att få trygga barn och föräldrar? Det är ändå något som i stort sett alla pedagoger har upplevt, att har man trygga föräldrar, så får man nästan per automatik trygga barn.

Om man läser i läroplanen för förskolan (Lpfö, 98/16, s. 13) står det både om förskollärarens roll men även om arbetslagets roll när det gäller introduktionen. Förskolläraren ska i första hand ansvara för att varje barn ska ges en god introduktion tillsammans med sin familj. Hela arbetslaget ska i sin tur visa respekt för familjerna och skapa en tillitsfull och varaktig relation mellan förskolan och hemmet. I Skolverkets måluppfyllelse för förskolan (2017, s. 24-26) tas det upp om pedagogens roll i ett barns introduktion. Det poängteras hur viktigt det är med en god introduktion för att öka barnets och familjens trygghet. Pedagogernas roll är att inneha den kunskap som behövs för att anpassa introduktionen till varje enskilt barn för att den ska bli så bra som möjligt.

Vi har valt att utgå från två olika introduktioner där våra svårigheter att skola in barn tycks böttna i liknande problematik, anknytningen. Barnen i våra berättelser har svårt med anknytningen till oss pedagoger, Pelle känner sig inte trygg nog att lämna sin mamma, medan Alma kan verka bete sig gränslöst och springer eller går till vem som helst på förskolan. Båda barnen får svårt att tillgodogöra sig förskolans verksamhet i det här skedet. Även om vi uppfattar det som att Pelle inte gör något så utforskar han kanske genom att observera från sin mammas famn. När det gäller Alma så använder hon hela kroppen i sitt utforskande. Vi frågar oss då, hinner hon verkligen ta till sig något? Den övriga gruppen blir också påverkade av barnens sinnesstämning, Pelle gråter större delen av dagen och Alma springer omkring som ett yrväder och stör på så sätt.

Vi kommer att undersöka om den introduktionsmetod som sträcker sig över en längre tid är bättre eller sämre än den som förväntas ta kortare tid. För föräldrar som snabbt vill återgå till arbete eller studier och kanske helt enkelt inte har så många dagar kvar av sin föräldraledighet, kan vi anta att en snabb introduktion är önskvärd. Frågan är om det är bra för barnet? Vi har valt att skriva en essä om introduktioner och anknytning. Det sker regelbundet på förskolor och därmed är diskussionen högst aktuell. På senare tid har även diskussionen blivit mer intensiv när det gäller vilken form av introduktion man ska använda sig av och vilken som faktiskt är den bästa. Då är frågan, bästa introduktionen, för barnet och familjen eller för oss pedagoger och övriga barngrupp?

Syftet med den här essän är att undersöka hur olika anknytningsmönster och förutsättningar kan påverka introduktionen av nya familjer i förskolan. Vi kommer även att belysa vilken erfarenhet pedagogen eller pedagogerna har, samt hur viktigt det är med samarbete mellan pedagogerna.

De frågor vi vill utgå ifrån är:

- Hur kan vi som pedagoger möta barns olika behov under introduktionen?
- Vilka är förutsättningarna för olika introduktioner?
- Hur kan vi förstå barns anknytningsmönster i förskolan med hjälp av psykologiska fenomen?

6. Metod

Den här texten är utarbetad som en vetenskaplig essä. Lotte Alsterdal var en arbetslivsforskare och verksam vid centrum för praktisk kunskap på Södertörns Högskola. I sin text *Essäskrivande som utforskning* (se. Burman, 2014, s. 58) skriver hon att det finns en central skillnad mellan att skriva en traditionell akademisk text och en vetenskaplig essä. Den skillnaden är främst vilka frågor man som författare vill och kan undersöka, men även hur man gör det. I essän tas det upp frågeställningar som rör mänskligt liv som skulle kunna ses på många olika sätt, men det går inte alltid att bevisas. Att skriva en uppsats genom att utgå från egna erfarenheter kan vara både lättare och svårare än att skriva en traditionell akademisk text utifrån ett givet ämne. Dilemman är ju något som är väldigt vanligt inom förskolans värld, tyvärr, men i och med detta så kan det vara lättare att skriva den här formen av uppsats. Då har man många olika ämnen att välja mellan. Att skriva en essä är inte alltid helt

oproblematisk, om man själv är involverad i dilemmat, så måste man rannsaka sig själv och se sin egen roll.

Jo Bech-Karlesen var en journalist, journalistlärare, dekan och läroboksförfattare. I sin bok *Essän är – i likhet med berättelsen* – en utmaning för den som vill förmedla sin erfarenhet (1999, s. 45) skriver han att berättelsen är den plats där allt börjar och själva essän är där man fortsätter.

Maria Hammarén är docent i Yrkeskunnande och teknologi vid KTH i Stockholm. Hon skriver i sin bok *Skriva – en metod för reflektion*, (2005, s. 22) om processen med att skriva en uppsats. När vi läser och diskuterar varandras texter skapar vi möjligheter till en ny sorts relation som berör både den inre och den yttre dialogen.

Innan vi påbörjade vår essä, bjöd vi in två förskollärare för att få tips och idéer på hur vi skulle kunna lägga upp arbetet. Camilla Lindgren och Tuula Torro är verksamma förskollärare med lång erfarenhet av introduktioner och anknytning. De gav oss mycket information om olika litteratur och ledde oss vidare till en förskollärare, Helena Lindfors, som föreläser och författar böcker om vårt ämne. Efter konversation på mail lyckades vi komma överens om en tid för telefonintervju. Denna intervju kommer vi att presentera längre ner i uppsatsen (under punkt 8.3). Anledningen till att vi valde metoden telefonintervju med Helena var för att litteraturen hon hade författat inte fanns att hitta på biblioteket eller i vanlig handel. När vi väl hade hittat hemsidan www.smabarnilund.se var det försent att beställa boken.

Vi har valt att skriva i essäform för att på djupet kunna gå in i två olika dilemman, som behandlar liknande problematik grundat i introduktionen. Att skriva en uppsats i essäform är i vårt fall grundat i två egen upplevda dilemman. När vi läser vad Bech-Karlsen skriver om essän som form, så stämmer det bra överens med det arbetssättet vi har använt oss av. Vi började med varsin berättelse som genom många reflektioner och diskussioner, både i handledningsgruppen och med varandra, börjar bli en essä. Under vårterminen 2017, fick vi i uppgift att börja tänka på vilket ämne vår c-uppsats skulle beröra, samt vilken form den skulle ha. Vi fick även bestämma om vi ville skriva enskilt eller i par. För oss kändes valet självklart, vi ville skriva tillsammans, då vi under studieåren har hittat en samsyn och ett samarbete som båda känner sig trygga i. Lovisa hade en idé redan från början och efter att Lovisa presenterat sin idé kände Karin att hon också var nyfiken på detta ämne. Under

arbetets gång har samarbetet fungerat mycket bra och vi känner att vi har kompletterat varandra. Vi har båda två kunnat ta emot och ge konstruktiv kritik på den andres arbete. Det som har varit mest givande är diskussionerna vi har fört runt litteratur, berättelser samt reflektioner. När det gäller dispositionen av uppsatsens innehåll, så finns det vissa delar som vi skriver enskilt, men då har vi tydliggjort det med rubriker. All annan text har vi skrivit tillsammans. Det här gör att vi båda är delaktiga i hela processen av uppsatsen och kan stå bakom den.

Vi har i vår uppsats valt att använda oss av begreppet introduktion istället för att använda oss av inskolning som är det vanligaste begreppet än så länge bland pedagoger. Anledningen till att vi gjorde det valet var för att begreppet introduktion kommer att bli allt vanligare. Ordet introduktion är det som skolverket använder sig av i förskolans läroplan, vilket är ett av de viktigaste styrdokument vi har. Även andra dokument på skolverkets sida som berör förskolan använder sig av begreppet introduktion. Då kände vi att vi också ville göra det.

De centrala begreppen och teorierna som vi använder oss av i uppsatsen är anknytning, trygg bas och säker hamn, trygg och otrygg anknytning, gummiband, sytråd och kätting, affektteori, affektintoning. Dessa begrepp och teorier kommer vi att undersöka med hjälp av litteraturer från exempelvis *Anknytningsteori. Betydelsen av nära känslomässiga relationer*, *Anknytning i förskolan. Vikten av trygghet för lek och lärande*, *Utvecklingspsykologi* och telefonintervjun med Helena Lindfors. När vi har läst den här litteraturen har vi kunnat koppla den till våra dilemman och den har också hjälpt oss i sökandet efter ny litteratur som berör samma ämne.

7. Etiska överväganden

Enligt Runa Patel och Bo Davidsson (2011, s. 62-63) finns det fyra etikregler som man måste förhålla sig till när man gör en humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Dessa formuleras av vetenskapsrådet. En av reglerna behandlar konfidentialitetskravet, där personer som är involverade i undersökningen skall ges största möjliga konfidentialitet. Det innebär att vi inte får lämna informationen om individerna. I de flesta undersökningar lämnar individerna själva information, men i några typer av undersökningar kan vi hämta information utan familjernas vetskap som vid observationer. Vi har inte utfört någon observation, men beskriver ändå verkliga händelser. Våra berättelser är baserade på flera olika barn, situationer, årtider,

beskrivningar av förskolor och andra miljöer är ändrade har vi gjort allt vi kan för att ingen ska kunna känna igen sig. De enda namn som är korrekta är Karin och Lovisa, alla andra namn är fingerade. På så vis har vi skyddat familjernas identiteter och minimerat riskerna att någon skulle kunna känna igen dessa situationer.

8. Vad innebär anknytning?

Boken *Anknytningsteori, betydelsen av nära känslomässiga relationer* har fyra författare. Anders Broberg är legitimerad psykolog, psykoterapeut och professor i klinisk psykologi. Pehr Granqvist är docent i psykologi. Tord Ivarsson är docent i barn och ungdomspsykiatri och Pia Risholm Mothander är legitimerad psykolog och psykoterapeut. Broberg et al (2006, s. 14) skriver att anknytningsteorin är en teori som växte fram i skuggan av andra världskriget, med alla de omflyttningar och separationer som människor utsattes för under krigens år. Om man ser närmare på samhället idag, kan man likna separationerna under andra världskriget med alla flyktingar som måste flytta sig från sina krigsdrabbade länder. Vidare ser man också att många barn och ungdomar blir tvingade att ryckas ifrån sina föräldrar och nära anhöriga som kanske är den enda säkerheten de har, för att hamna i ett land där de inte känner någon. Även om Sverige inte är drabbat av krig, separeras oftast barn från sina vårdnadshavare regelbundet. För en del barn kan förskolan vara första separationen från sin trygghet. Idag kan man anse att anknytningsteorin bottnar i två olika behov hos individen, det ena grundar sig i hur människor förhåller sig till varandra och den andra hur man förhåller sig till sin egen utveckling. För att som pedagog kunna närma sig dessa barn och alla andra barn som har det svårt under introduktionen, är det viktigt att vi känner till grunderna i anknytningsteorin.

Boken *Anknytning i förskolan: vikten av trygghet för lek och lärande* har tre författare. Malin Broberg som är legitimerad psykolog, Birthe Hagström är förskollärare och doktor i pedagogik och Anders Broberg som vi presenterade i stycket ovanför. Broberg et al (2012, s.36) beskriver anknytning som en relation som finns en längre tid med en person som inte är utbytbar. Den här personen är också viktig på ett känslomässigt plan och innebär att personerna vill finnas till för varandra och när de separeras från varandra känner dem obehag. I Lovisas berättelse om Pelle kan vi lätt se att alla dessa kriterier uppfylls i hans relation till mamman vilket gör det svårt för pedagogen att kliva in och ta över. Mamman visar och

uttrycker det tydligt att hon känner sig frustrerad över att inte kunna lämna Pelle till pedagogerna.

Broberg et al (2012, s. 38-39) skriver att chansen att en pedagog blir en anknytningsperson för barnet ökar om introduktionen varit en längre period. Barnet kommer kanske i ett senare skede verkligen visa hur det själv använder sig av pedagogerna som är närmast. Den pedagog som då varit med under introduktionen är ofta den som barnet söker sig till för tröst och trygghet under sin förskoletid och blir då en anknytningsperson. De andra pedagogerna kommer att fylla andra funktioner för barnet exempelvis som lekkamrat. På samma sätt fungerar det med anknytning mellan barn och föräldrar. En av föräldrarna kommer att vara den som barnet söker tröst och skydd hos och blir då anknytningsperson och den andre föräldern får då fylla andra uppgifter i sitt barns liv som rolig lekkamrat eller den som vet "allt" och kan visa på olika saker. Eftersom ett spädbarn inte kan klara sig själv blir det extra viktigt att ha en nära relation till sin förälder då den är helt beroende för sin överlevnad skull att det blir omhändertaget. Spädbarnet känner trygghet rent kroppsligt hos sin förälder, att det får beskydd och helt enkelt inte kan låta bli att knyta an till sin förälder. När barnet är så stort att det börjar krypa och upptäcka sin omvärld måste det ha blivit rustat med en känsla av att det kan betyda fara om det kryper för långt bort från sin anknytningsperson och då helt enkelt vänder om och tillbaka.

Broberg et al (2006, s. 57) skriver att de flesta barn under sina första levnadsår, kan skapa en anknytning till en liten grupp personer. Dessa skulle kunna vara mamma, pappa, eventuella syskon och mor- och farföräldrar. I den här gruppen av människor kan även förskolepedagoger räknas in.

Spelar det någon roll att Alma inte verkar ha någon anknytningsperson? Svaret på den här frågan skulle kunna vara "ja". Med tanke på att hon inte verkar förstå känslor som att det skulle kunna vara farligt för henne, att bara gå på allt från personer till saker och aldrig verkar vända om till någon anknytningsperson. För att kunna fungera tillsammans med andra barn och vuxna är det viktigt att hon lär sig läsa av hur de i hennes omgivning gör och hur de mår. Då kan hon på egen hand, eller med hjälp närma sig de andra barnen och deras föräldrar utan att vara burdus. Som det är nu upplever hennes kamrater att hon förstör deras lek. Vi pedagoger hinner oftast inte vara på plats och blir mer tillrättavisande än en hjälpande hand, till hur hon kan närma sig de andra barnen. Under Almas introduktion vet vi inte heller om

mamman är hennes anknytningsperson. Mamman är kanske lekkamraten och pappan anknytningspersonen? Det här är en fråga som vi inte tänker på alls under introduktionen utan som har uppstått under arbetets gång med den här uppsatsen. Vi upplever ett starkt band mellan Pelle och hans mamma som gör att han inte tycks våga utforska världen alls vilket ju på sitt sätt är precis lika problematiskt. Enligt Broberg et al (2006, s. 57) så ökar chanserna för att få en varaktig relation med ett eller flera barn om man tillämpar en längre introduktion. Däremot så kan vi se i fallet med Pelle att det inte heller stämmer alla gånger. Den introduktionen var lång, betydligt mycket längre än det var planerat, men han behövde ännu mer tid.

8.1 Trygg bas och säker hamn

John Bowlby var en psykoanalytiker, barnpsykiater och familjeterapeut som var verksam i London. Han hade en central roll inom barnpsykologin och var en av förgrundsfigurerna till anknytningsteorin. Bowlby (1994 s. 27) skriver om barns och deras olika relationer med sina föräldrar. I boken *En trygg bas. Kliniska tillämpningar av bindningsteorin*, handlar det om syskon och deras olika relationer till föräldrarna, men det kan ses även i familjer med ett barn. Det kan vara att barnet bara har en trygg relation till antingen modern eller fadern, eller har en otrygg relation till båda. I sina undersökningar kunde han konstatera att barn med trygghet till båda sina föräldrar var säkrast och duktigast. De som inte hade någon trygghet till någon förälder hade det svårast och de som hade trygghet till en förälder låg någonstans i mitten. Vidare (1994 s. 28) skriver Bowlby om något som kallas för trygg bas. Det är ett begrepp som kan förklaras genom att den ena eller båda föräldrarna utgör en bas för barnet. En bas som barnet kan utgå ifrån när det vill utforska världen men samtidigt återvända till när det behöver fysisk och emotionell näring. Vid den trygga basen kan barnet få tröst om det är ledset och bli lugnat om det bara uppstått oro. Broberg et al (2006, s. 162) skriver om observationer som Mary Ainsworth gjorde i samband med barnens selektiva kontakt när barnens förmåga att röra sig ökar. Barnen var i åldrarna sex och nio månader upp till cirka tre år. Där liknar Ainsworth föräldern vid en säker hamn. Barnet kan använda sig av föräldern som en tillflyktsort, när känslan av fara hotar under utforskande av världen. Vidare skriver (2006, s. 187) författarna att barnets anknytningsmönster till föräldern visar sig tydligast i sådana tillfällen då föräldern behöver agera trygg bas eller en säker hamn. I det man skulle kunna uppfatta som en farlig situation är det dysfunktionellt för ett litet barn att inte söka beskydd hos sin förälder. På

samma sätt är det dysfunktionellt för ett barn att inte våga utforska världen runt omkring sig när inga faror hotar.

Det med trygg bas och säker hamn är något som vi har svårt att avgöra i Pelles och Almas fall. Vi skulle kunna tolka det som att Pelle inte vågar lämna sin trygga bas medan Alma har svårigheter att använda sig av sin säkra hamn. Pelle visar med hela sitt kroppsspråk att han inte vill lämna sin mamma, som är hans trygga bas. Om man ska utifrån Brobergs perspektiv är hans beteende dysfunktionellt, då han inte visar något intresse av att undersöka världen utanför mammans famn. I berättelsen med Alma, visar hon på ett beteende där hon inte har något behov av en säker hamn, varken under introduktionen eller senare när hon är med pedagogerna. Även hennes beteende är dysfunktionellt enligt Broberg et al, då hon inte söker skydd när faror hotar. Kan det vara så att Alma inte uppfattar faror i sin närmaste omgivning och på så sätt känner att hon inte behöver använda sig av en säker hamn?

8.2 Trygg och otrygg anknytning.

När det gäller anknytning kan den delas upp i många kategorier. Vi tänker inrikta oss på den trygga, otrygga undvikande och otrygga ambivalenta anknytningen. Vår första tanke om både Pelle och Alma var att anknytningen till deras mammor var trygg, däremot såg vi det med andra ögon efter att vi hade läst litteratur om ämnet. Broberg et al (2006, s. 189) skriver att barn med en trygg anknytning till någon person varierar olika starkt i hur de hanterar separationer. Vissa barn börjar gråta, andra accepterar en främling och vissa kan till och med ha en trevlig stund tillsammans med en ny person. Det som ändå är den viktiga poängen med anknytningen är hur föräldern blir mottagen när denne kommer tillbaka till barnet. Om barnet i fråga har blivit ledset vid separationen, förväntas det söka förälderns uppmärksamhet vid återkomsten. Genom att barnet känner av förälderns närhet lugnar det automatiskt ner sig och kan på så sätt fortsätta med sin lek eller utforskning. Om barnet inte har varit ledset, kommer det ändå att söka förälderns uppmärksamhet. I dessa fall räcker det med att barnet försöker berätta för sin förälder att ”jag har haft det bra, men har saknat dig”. Broberg et al visar att ungefär 60-70% av spädbarn i det vi kallar ”normalpopulationer” visar en trygg anknytning till åtminstone en av sina föräldrar.

Vidare skriver Broberg et al (2006, s. 189) om den otrygga undvikande anknytningen. Det som är utmärkande för denna anknytning är att barnet inte använder sig av föräldern som en

trygg bas. Detta gör att barnet undviker föräldern när denne återvänder efter en separation. De flesta barn med en otrygg undvikande anknytning klarar en separation utan gråt, däremot så är barnet sällan välkomnande mot föräldern när denne återvänder. Barnet kan då slå ner blicken mot golvet, undvika ögonkontakt eller rent av vända ryggen till. Där är den stora skillnaden mellan en trygg anknytning och otrygg undvikande anknytning, hur barnet tar emot föräldern vid återföreningen. Barn runt ettårsåldern som visar detta beteende har ett samspel med sin förälder, där föräldern i sin tur har visat att denne inte uppskattar ett känslomässigt och krävande behov. Däremot är det ett beteende som barn upp till ett år visar tydligast. Då barnets säkerhet garanteras av att få närhet, lär sig barn med en undvikande anknytning snabbt att inte ”gnälla för småsaker”, enligt föräldrarnas definition av småsaker. På så sätt får barnet som mest närhet av sin förälder. Av barn i västerlandet brukar ungefär 15-25% visa en undvikande anknytning.

Den sista kategorin vi kommer att beröra är den otrygga ambivalenta anknytningen. Enligt Broberg et al (2006, s. 190-191) kännetecknas dessa barn av att de maximerar sina anknytningsbehov. Barn som faller under den här kategorin visar oftast en stark önskan om kontakt med sin förälder och vid en separation blir barnet vanligtvis väldigt upprörd eller ledsen. Dessa starka känslor visar sig genom att barnet antingen ligger helt utslaget på golvet eller står och skriker och sparkar på saker eller möbler. En viktig aspekt i den här kategorin är att korta ner separationen mellan barn och förälder, med fördel för båda parter ner till ungefär 20-30 sekunder. Precis som i övriga kategorier så är det avgörande hur barnet välkomnar föräldern tillbaka. Genom att föräldern lämnar barnet så aktiveras dennes anknytningssystem och då förväntas barnet välkomna föräldern tillbaka med öppna armar och söka mycket närhet. Vid en ambivalent anknytning blir det problematiskt för barnet när kontakten med föräldern inte är effektiv och tillåter anknytningssystemet att gå i viloläge. Det kan resultera i att barnet börjar fäkta och slåss mot sin förälder eller försöker åla gråtandes ner från föräldrarnas famn. Barn i den här sortens anknytning har svårt att veta vad som förväntas av föräldern då deras relation och samspel ofta varit oförutsägbart. Även här sker samspelet mellan barn och förälder på föräldrarnas villkor och när det passar kan denne vara en mycket bra förälder. En del barn skruvar upp sitt anknytningssystem på max. Det innebär att barnet får sin närhet genom att ängsligt och gnälligt bevaka varje steg som föräldern tar. Barnet kan även klänga sig fast vid föräldern så denne inte kan gå någonstans eller för långt bort. Av barn i västerlandet brukar 5-15% visa en ambivalent anknytning.

Båda kategorierna av otrygg anknytning är något som vi kan koppla till både Pelles och Almas beteende under introduktionen. Vid första anblicken av båda barnens förhållande till sina föräldrar kan man tro att båda är trygga, dock på olika sätt, men efter att ha undersökt det närmare blir vi tveksamma till om det var så. Pelle visar tydligt att han behöver mer närhet och kontakt av sin förälder, däremot är hans första reaktion när mamman kommer tillbaka att han blir arg på henne. Han försöker slå mot henne och hon får knappt röra honom. Alma visar inte behov av vare sig sin förälder eller pedagog, hon leker på som om ingenting har hänt. Det som också är en aspekt att ha i åtanke är att vi inte har någon information om hur de har det hemma. Kan det finnas andra underliggande orsaker som gör att barnen har svårt att uppvisa en trygg anknytning?

8.3 Gummiband, sytråd och kätting

Dessa kategorier av anknytning kan man även likna vid gummiband, sytråd och kätting. Då föremålets olika egenskaper beskriver tydligt hur anknytningen kan fungera. Både Broberg et al och Helena Lindfors använder sig av samma grundbegrepp och samma betydelse. Lindfors har sedan vidareutvecklat begreppen och gett dem nya namn.

Broberg et al (2006, s. 167) skriver om ett begrepp som de kallar för gummibandet där de liknar anknytningen till föräldern vid ett gummiband. Vid de tillfällen där gummibandet aktiveras tillåts barnet att utforska sin omgivning, lite mer för varje gång. De osynliga gummibandet är fäst mellan barnet och förälderns knä exempelvis. Om barnet går för långt bort kan barnet känna ett visst obehag, då drar gummibandet tillbaka barnet mot föräldern. Det behöver inte vara ända fram till föräldern, men tillräckligt nära för att barnet ska känna sig tryggt igen. För varje gång som barnet utforskar sin omgivning, blir det här bandet lite mer elastiskt och till slut behövs det inte längre då barnet känner sig tillräckligt trygg och säker på sin omgivning.

Helena Lindfors (telefonintervju, 2017-12-01) är en verksam förskollärare som har specialinriktat sig på pedagogik för de yngsta barnen på förskolan. Hon håller många föreläsningar och har även arbetat fram en fortbildning, som ger titeln småbarnspedagog. Vi valde att kontakta henne för att kunna referera till begreppen gummiband, sytråd och kätting. De här begreppen hade vi fått information om under vår uppstart av uppsatsen och båda två

kände att vi ville ha med det. När vi fick begreppen förklarade, såg vi Pelle och Alma framför oss. Lindfors beskriver i intervjun hur tydligt anknytningsmönstret syns mellan barn och föräldrar redan under introduktionen. Det är barnet som utvecklar en anknytning till personen som finns i närheten, oavsett hur den beter sig och hur lyhörd den är. Alla dessa barn har någon form av anknytningsstrategier. En trygg anknytning kan man enligt Lindfors likna vid ett gummiband. Föräldern lyssnar till barnets behov och barnet i sin tur känner sig trygg nog att krypa iväg och utforska sin omgivning. Barnet kryper iväg en liten bit, både barnet och föräldern har varandra under uppsikt och föräldern bekräftar till barnet att det går bra. Känner barnet ett visst obehag under sin utforskning, ska den veta att den kan återkomma till sin förälder, som då agerar säker hamn. Det blir som ett gummiband då barnet ger sig iväg och återvänder. Barnet behöver återkomma till föräldern för att tanka upp med närhet och trygghet. När det är fulladdat så kryper eller går barnet iväg igen och undersöker sin omvärld. De barn med trygg anknytning låter sig tröstas.

Lindfors använder sig också av begreppet otrygg undvikande anknytning som hon liknar vid en sytråd. De här barnen har också det utforskande systemet, nyfikenheten och drivkraften. De använder inte sin trygga bas, eftersom det inte har varit lönsamt för dem. Barnet med sytrådsliknande anknytning har lärt sig att vara känslomässigt självförsörjande, därför behöver de inte återvända till sin säkra hamn. Deras signaler är svaga som en liten bjällra, det är viktigt att vi pedagoger är otroligt uppmärksamma på deras signaler. De har lärt sig att det är på så sätt de får mest gehör, närhet och kärlek. Föräldrarna är mer oförutsägbara, inte så lyhörda på sina barn och till viss del avfärdande. Enligt Lindfors så är det många pedagoger som tror att dessa korta introduktioner går bra, då barnet inte klagat. Kan det vara så att de inte har fått en tillräckligt trygg anknytning i botten? De här barnen skruvar ner sitt anknytningssystem. Systemet är så tunt och går barnet för långt bort brister kontakten till föräldern.

Enligt Lindfors kan otrygg ambivalent anknytning liknas vid en kätting. Här är det den vuxnes behov som är i centrum. Det nyfikna barnet vill bort till leksakerna men föräldern begränsar barnet. En växelverkan uppstår mellan barnet och föräldern, de både dras och drar tillbaka till varandra. De har båda panik inför separationen. Föräldern mår som bäst när barnet visar behov av föräldern och det kan bli till en överdrift. Barnet blir klängigt och blir aldrig nöjt. De trygga barnen tankar närhet och kärlek och de otrygga barnen är bottenlösa bågare. Barnet har svårt att skapa en självtillit och får då svårt att tro på sig själv.

Vi ser stora likheter till våra berättelser i det som Helena pratar om i intervjun. Den relation som Pelle och hans mamma visar tycks vara väldigt stark, nästan omöjlig att bryta, som en kätting. Relationen som Alma och hennes mamma visar är inte alls lika stark. Går barnet för långt bort så bryts bandet. Pedagogernas roll blir då att försöka skapa eller bygga upp en relation med barnet under introduktionen som skulle kunna fungera på samma sätt som gummibandet. Går det om barnen i fråga inte visar den sortens relation till sina föräldrar? Enligt Helena blir pedagogens roll att vara extra lyhörd för barnets signaler. Här nedanför kommer vi att beröra några olika affekter som kan liknas vid de olika signaler och känslor barnet kan utstråla.

9. Affektteori

Vi valde att använda oss av affekter i vårt reflektionsarbete, då vi många gånger under arbetets gång frågade oss själva om vi kunde ha mött barnen på något annat sätt än vad vi gjorde. För att försöka få en förståelse för Pelles och Almas känslotillstånd när de började sin introduktion på våra förskolor.

Leif Havnesköld var en psykolog, psykoterapeut och handledare i psykoterapi. Vi kommer här att översiktligt berätta hur Havnesköld & Risholm Mothander (2009, s.131-143) skriver om Tomkins modell av olika affekter. Det finns sex olika affekter enligt den här modellen. Den första affekten som beskrivs är glädje, intresse och stolthet. De här känslorna är viktiga drivkrafter och betyder mycket för hur barnet psykiskt växer. Ett barn som är tryggt kommer våga ta sig an världen, och med positiva upplevelser tillsammans med andra ger det en samvaro och samsyn. Genom att ge ett barn mycket positiv respons kan man kompensera och lära barnet att utvecklas även om det kan finnas andra brister i utvecklingen. En annan affekt är rädsla och ångest, som är viktiga känslor då de aktiveras vid fara och hot så att vi kan göra oss beredda att exempelvis fly. När man är rädd söker man skydd hos den man känner anknytning till, barnet till sin förälder. Känslor av rädsla gör att man vill fly och om det inte går blir rädslan till ångest istället. Den sista affekten som vi kommer att beröra är ledsnad och förtvivlan som är känslor vi får när vi har förlorat något som vi har ett känslomässigt band till. När vi gråter visar vi för vår omgivning att vi är ledsna och behöver hjälp.

Vi kommer att inrikta oss på de affekter som behandlar glädje, rädsla och ledsnad, då det är dessa som barnen i våra berättelser visar tydligast. Vi kommer att försöka se hur vi pedagoger kunde ha gjort, istället för hur vi agerade under introduktionerna.

Pelle och hans mamma verkar ha fastnat i affekten ledsen och förtvivlan, men visar även tendenser på affekten rädsla och ångest. Båda har svårt att ta sig ur de här känslorna även med hjälp av pedagogerna. Både Pelle och hans mamma känner av förlust gentemot varandra i vetskapen om att de kommer skiljas åt när introduktionen är klar. Pelles gråt är en tydlig signal om att han behöver hjälp och mamman ger oss alla dubbla signaler. Hon visar separationsångest gentemot Pelle och till oss pedagoger visar hon frustration över att inte kunna lämna. Det vi som pedagoger kan göra i den här situationen är att bekräfta Pelles känslor. Genom att bara finnas till hands, förklara för honom att det är okej att vara ledsen. Almas mamma tycks bara ha positiva känslor till sitt barn och uppmuntrar på det sättet hennes beteende. Det är vi pedagoger som upplever att hennes beteende inte är helt önskvärt. Hon går tvärs över saker och andras lek, eller när vi upplever henne alltför närgången och gränslös mot andra föräldrar. Kanske är det vi som måste vara mer inkännande och förändra hur vi bemöter Alma och inte bara uppleva henne som intensiv?

Margareta Normell är en psykoterapeut och författare som har skrivit boken *Pedagogens inre rum: om betydelsen av känslomässig mognad*. Normell (2004, s. 43-44) skriver om barnets rädsla att separeras från sin i det här fallet mamma. Hon skriver om att barn har en nedärvd fruktan för olika saker, exempelvis det som är okänt, för plötsliga förändringar och för ensamhet. Barn som känner av affekten rädsla anstränger sig å ena sidan för att undvika faran, men å andra sidan vill den söka närhet och beskydd. Om barnets anknytningsperson då inte finns tillgänglig, kan barnets rädsla bli dubbelt så stor.

I exemplet med Pelle kan vi som pedagoger lättare förstå hans känslor när vi läser Normells bok. Pelle kommer till en främmande plats med sin trygghet, sin mamma. Där får se många nya ansikten, både vuxna och barn. Efter en period får han erfara att de andra föräldrarna lämnar sina barn där. Pelle har inga som helst tankar på att lämna sin mamma som är hans hela värld. Då blir hans egen rädsla ännu mer tilltagen och han klamrar sig fast hårdare i sin mamma. När det blir hans tur att säga ”hejdå” till mamman, blir han förtvivlad. Hur man då som pedagog kan försöka göra, har vi beskrivit längre ner i texten (Rubrik 11, Kunde vi ha gjort på något annat sätt? Om ja, hur skulle vi ha gjort istället?). När vi återigen läser

berättelsen om Alma tycks vi se att den första affekten av glädje, intresse och stolthet är den som är störst. Alma är ett glatt barn och hennes mammas stolthet över sitt barn går inte att ta miste på. Det vi tror oss se saknas hos Alma och hennes mamma är rädsla. Hon verkar inte bry sig om ifall hon förstör andra barns lek och då i förlängning drar på sig deras ilska. Almas mamma tycks inte bli oroad av att Alma verkar ha svårigheter med det sociala samspelet, det är glädjen och stoltheten som kommer i första hand. Att sakna förmågan att vara rädd för något kan få större konsekvenser i slutändan än vad man först kan tro. Kan det vara så att Alma inte har fått uppleva rädsla, att hon inte känner till att vissa handlingar kan ge obehagliga konsekvenser? För att kunna samspela med andra barn på en förskola måste man vara inkännande och kunna läsa av sina kompisar. Saknar man då förmågan av rädsla kan man ha svårt med samspelet.

Kunde vi ha förändrat Pelles och Almas första tid på förskolan med hjälp av här affekten glädje, intresse och stolthet? När vi diskuterar och läser våra berättelser idag och ser tillbaka på hur vi då agerade under båda introduktionerna, frågar vi oss om vi var för snabba på att döma dessa barn och deras föräldrar? Redan under introduktionerna ändrades våra intentioner, från att vara positiva till att bli negativa. Det är möjligt att dessa negativa känslor hos oss pedagoger blev till en nedåtgående spiral som vi hade svårt att ta oss ur. Vi ser nu att den teori vi får på utbildningen, tillsammans med mer erfarenhet, hjälper oss i vårt reflektionsarbete. Hade vi haft mer teori när vi gick in i dessa situationer, hade vi kanske kunnat agera på ett helt annat sätt. Ett sätt som hade varit mer tillfredsställande för både Pelle och Alma, samt deras familjer.

9.1 Affektintoning.

Havnesköld & Risholm Mothander (2009, s.108-110) skriver om ett begrepp som Stern kallar för affektintoning.. När man delar ett känslotillstånd så är det en av de viktigaste delarna till social kontakt mellan människor. Föräldrar som imiterar sitt spädbarn ger på det viset de första byggstenarna för social interaktion. Det lite äldre barnet, runt senare delen av sitt första levnadsår, kommer sedan i sin tur att imitera sin förälder och det är i den här växelverkan som barnet lär sig förstå och skapa sig en inre bild av vad föräldern känner och att barnet själv kan förmedla sina känslor till föräldern. På detta sätt lär sig barnet att det finns många olika sätt att lära sig nya erfarenheter och det är viktigt som en första del i barnets empatiska utveckling. Stern kallar det här samspelet för affektintoning. Ett annat begrepp är selektiv intoning som

beskriver hur föräldern kommer att visa sitt barn vilka känslor som uppmuntras och vilka känslor som man inte tycker är önskvärda. Genom den selektiva intoningen ger föräldern sitt barn en slags modell till barnets känslor vilket kommer hjälpa barnet när det ska skapa sig en inre subjektiv värld.

Stern (1985, s. 203-204) skriver att affektintoningen inte är en exakt imitation av det beteendemässiga uttrycket för det inre känslotillståndet. Om vi härmade en känsla på ett exakt sätt skulle vi verka robotliknande och kanske uppfattas som löjliga. Därför är det viktigt att när affektintoningen sker ska intoningsbeteendet omvandla händelsen och flytta uppmärksamheten till det som ligger bakom beteendet. På samma sätt är imitation det viktigaste sättet för att lära ut något yttre medan intoning är det dominerande sättet när vi förmedlar en känsla.

Pelle och hans mamma tycks ha en väl utvecklad affektintoning. Vi uppfattar det som att mamman känner sitt barns ledsenhet och ovilja till att våga se sig om på förskolan. Pelle tycks uppfatta sin mammas känslor och visar därmed en egen osäkerhet. Utifrån berättelsen kan vi anta att mamman bara är inkännande och inte tycks sätta gränser för att Pelles känslor blir allt för stora. Det här är vanligt förekommande på förskolan upplever vi som pedagoger, att föräldrar är så oerhört inkännande med sina barn att de själva inte klarar av att sätta tydliga gränser. Många föräldrar brukar uppskatta om vi pedagoger på ett medkännande sätt visar att vi förstår att det är svårt att lämna sitt ledsna barn. I de flesta fall brukar barnets ledsenhet gå över fortare om man inte drar ut på lämningen alltför länge. Om man ska se affektintoningen mellan Alma och hennes mamma, så kan det tyckas att Alma bara speglar sin mammas positiva känslor. Vi upplever det som att både Alma och hennes mamma har svårt att se de andra barnens känslor, då Alma många gånger förstör deras lek. Det är vi pedagoger som upplever att Almas beteende inte är helt önskvärt. Hon går tvärs över saker och andras lek, vi upplever henne närgången och gränslös mot andra föräldrar. Kanske är det vi som måste vara mer inkännande och förändra hur vi bemöter Alma och inte bara uppleva henne som intensiv?

9.2 Fördröjd imitation.

Daniel Stern var en psykoanalytiker och professor i psykologi vid universitetet i Geneve. Stern (2011, s. 149) skriver om något som han kallar för fördröjd imitation, vilket inträffar när barn är runt två år. Det är ett tillstånd där barnet kan härma en händelse som tidigare skett,

exempelvis att barnet har sett en förälder laga mat och sen en tid efter härmar barnet att den lagar mat i sin egen lek. Barnet kan använda sig av sin fantasi för att förutse händelser och kan även hitta på skeenden som inte har hänt ännu.

Under Pelles introduktion skulle man kunna tänka sig att han å ena sidan inte innehar den här förmågan. Pelle tycks inte kunna göra sig en förutsägelse med fantasins hjälp, om vad som skulle kunna hända om han slutar gråta och vågar interagera med barnen och pedagogerna. Å andra sidan så är det kanske just hans välutvecklade fantasi och förmåga till att hitta på otäcka scener, som gör att han inte vågar ta språnget. Oavsett så måste vi pedagoger fortsätta försöka hitta vägar för att nå in till honom med hans mammas hjälp så han till slut kan känna sig trygg på förskolan. Vi på avdelningen ansåg att vi försökte närma oss honom, däremot så visar berättelsen att vi inte kom tillräckligt nära ändå. Kanske hade vi kunnat nå fram till honom genom att använda oss av andra aktiviteter än bara bollarna. Om vi hade fört en tydligare dialog med Pelles mamma, hade vi kanske kunnat klura ut hans andra intressen. Vi hade kunnat fråga mamman hur hans tidigare erfarenheter av att bli bortlämnad såg ut. Hade hon lämnat Pelle hos någon annan tidigare, eller var det så att det bara var de två? Var förskolan de första hon lämnade bort honom till?

9.3 Språkets betydelse

Stern (2011, s. 151-152) skriver även om barns språkliga utveckling. Innan barn har ett verbalt språk så använder det sig av sitt kroppsspråk, såsom gester, mimik och ögonkontakt, där allt det tillsammans ger snabb information till andra. När barnet går från denna icke-språkliga värld till att bli en talande person, så är det i början inte helt lätt eftersom ett barn som just börjat prata med enskilda ord och i kortare meningar ännu inte har så många och nyanserade ord att använda sig av. Stern menar även på att det kan finnas en risk att språket skiljer tanken från känslan.

Både när det gäller Pelle och Alma så säger deras mammor att deras barn har ett bra och adekvat språk för barn i deras ålder. Vi pedagoger kan varken säga att det är så eller dementera deras påståenden under introduktionen. När vi läser om den icke-språkliga världen, som barn runt två år har och hur de går vidare till att bli barn som använder sig av talat språk upplever vi att kraven på Pelle och Alma blev för stora. Fick vi ögonkontakt? Hade vi kunnat möta Pelle och Alma med mer känslor och icke-språklig kommunikation? Hade vi kunnat nå

de här barnen via mimik? Skulle de tillåtit att vi varit mer fysiska i lek? Kanske hade vi då lättare och snabbare kommit de här barnen närmre? Det vi med säkerhet vet är att vi inte nådde fram till någon av dem med ord. En annan tanke som kommer till oss är om vi kunnat använda oss av olika estetiska uttrycksformer. Genom bildskapande hade vi kanske haft ytterligare ett tillvägagångssätt.

Lisa Öhman-Gullberg är FD och prefekt vid Institutionen för Bildpedagogik, Konstfack. Öhman-Gullberg (se. Lindstrand & Selander, 2009, s. 70-71) skriver om bildskapandet som en kommunikativ och bildspråklig praktik. När man lyfter fram specifikt estetiska aspekter av lärande så sätter man fokus både på ett handlande, att man gör något som blir en produkt och ett reflekterande samtal om produkten.

I våra samtal med varandra när den här uppsatsen skrivs har vi pratat om vi kunnat hitta andra vägar att nå Pelle och Alma på än det vi gjorde under deras introduktioner? Ingen av oss kan komma ihåg att vi försökte nå de här barnen genom att skapa. Kanske hade det varit en väg att mötas på tillsammans? I dagsläget när vi arbetar på våra förskolor, kan vi båda hitta exempel på tillfällen där vi i skapande aktiviteter med barn som varit i olika sinnesstämningar ändå fått till ett möte. Under de skapande aktiviteterna tar ofta nyfikenheten överhand och plötsligt befinner sig barn och pedagog i en gemensam känsla och får igång ett samtal och en samvaro.

10. Olika introduktionsmetoder.

När vi på förskolan ska introducera ett eller flera barn med sina familjer, har det under åren utarbetats flera olika metoder. En del pedagoger säger att den kortare introduktionen, där föräldrarna är aktiva hela tiden, är bäst. Av egen erfarenhet kan vi se att barn som har svårigheter med separationer, kan tyckas hantera ett kortare avsked lättare. Medan andra pedagoger är övertygade om att den längre föräldrapassiva introduktionen är bättre, då barnen har fler dagar på sig att lära känna förskolan och pedagogerna.

En metod som har blivit mer vanlig är den så kallade tre-dagars introduktionen, där det ska gå så fort som möjligt att få in barnet i verksamheten. I tre-dagars introduktionen är föräldrarna delaktiga i hela förskolans verksamhet tillsammans med sitt barn. Det är en föräldraaktiv modell då vi pedagoger berättar och visar hur vår verksamhet är uppbyggd, men låter

föräldrarna vara de som sköter om barnet och hjälper dem med deras behov samtidigt som vi pedagoger försöker skapa tillit och en relation till både barn och föräldrar. Alma och hennes mamma var med om just en sådan introduktion och den ansågs färdig efter sina tre dagar då Alma kunde lämnas till förskolan efter introduktionen. Man kan ändå fråga sig om tre dagar var tillräckligt för Alma då hon ju inte hade någon egentlig relation till vare sig Karin som skötte introduktionen eller någon annan pedagog heller.

I Lovisas berättelse har vi en annan introduktionsmetod. I den metoden var det meningen att föräldrarna skulle vara passiva och låta pedagogerna ta fullt ansvar för barnets omsorg. Föräldrarna skulle mest finnas där som stöd om det inte alls fungerade för pedagogerna att närma sig barnet. Tanken med den här metoden var att den skulle vara förlagd under två veckor och sedan skulle föräldrarna kunna lämna sitt barn hos oss på förskolan. Däremot så fanns det alltid en underton att det faktiskt kunde ta lång tid, men målet var alltid att barnen skulle vara tillräckligt introducerade vid det här laget så att föräldrarna inte behövdes på plats längre. Pelle och hans mamma var med om en sådan här introduktion. Fast hans introduktion var längre än exemplet här ovanför, så räckte det inte för honom, vi såg att han behövde ännu mer tid.

Artikeln ”Introduction to preschool: strategies for managing the gap between home and preschool” (2016) som är skriven av Ann-Marie Markström och Maria Simonsson beskriver två olika metoder till introduktion i förskolan för både barn och föräldrar. De skriver om introduktion som pågår i två veckor och där föräldrarna förväntas ha en passiv roll och introduktion på tre till fem dagar då föräldrarna förväntas vara mer aktiva. Då våra egna dilemman behandlar just dessa två olika introduktionsmetoder och våra upplevelser kring dem kunde vi känna igen oss i den här artikeln. I artikeln försöker författarna undersöka hur pedagogerna förhåller sig och interagerar med hemmet och förskolan. Fokus med artikeln är pedagogers diskussioner om hur man genom introduktionen kan minska klyftan mellan hemmet och förskolan. De har fokuserat på att ta reda på hur föräldrarna, barnen och pedagogerna gör för att överbrygga mellan hem och förskola under introduktionen.

Artikeln visar att pedagogerna har förändrat sitt arbetssätt och vilka förväntningar de har på föräldrar och barn under introduktionen. De har gått från att låta föräldrar vara passiva till att de ska vara aktiva och att det är föräldrarna som är experter på sina barn och visar/delger pedagogerna sin kunskap om sina barn. Det som även framgick av artikeln när det gäller

föräldrarnas aktivitet, var att den kan tolkas på två olika sätt, de föräldrar som är för aktiva och de föräldrar som inte är tillräckligt aktiva under den föräldraaktiva introduktionen. Pedagogerna upplevde att de fick säga till de föräldrar som var för aktiva att ta det lite lugnare och låta barnet vara i fokus och de föräldrar som var för passiva fick pedagogerna uppmuntra till att delta för att deras barn skulle bli positivt förstärkta. När pedagogerna hittade en bra balans till föräldrarna byggdes det upp en ömsesidig tillit.

Anledningen till att vi valde den här artikeln, var för att den behandlar samma slags introduktioner som vi gjorde i våra berättelser. Under Pelles introduktion på två veckor förväntades mamman vara passiv. Pedagogerna förde samtal med mamman, där hon bekräftade och höll med i diskussionerna men hade mycket svårt att aktivt agera så att han skulle våga släppa henne. Fast att Pelles mamma var oroad och besvärad av att hon inte kunde lämna honom förhöll hon sig passiv under introduktionen. Det uppnåddes ingen bra balans mellan pedagogerna och mamman och introduktionstiden på två veckor var inte tillräckligt för att skapa trygghet och tillit. Almas introduktion varade tre dagar och hennes mamma förväntades vara aktiv. Pedagogerna upplevde inte att mamman var fullt ut delaktig under den här kortare introduktionen. Även om hon var med i de rum som introduktionen var i överlät hon till pedagogerna att vara de som tog hand om Alma. Det pedagogerna borde ha gjort eller kunde ha gjort var att föra ett samtal med mamman när de kände att hon nästan blev en passiv åskådare till sin dotter. Antingen hade pedagogerna inte lyckats med att förklara vad de förväntade sig av Almas mamma under en tre dagars föräldraaktiv introduktion eller så var mamman inte mottaglig för informationen. Oavsett vad anledningen var så är det upp till pedagogerna att vara tydliga med sina förväntningar och vara den som aktivt arbetar på att få till en tillitsfull relation till föräldrarna.

11. Kunde vi ha gjort på något annat sätt? Om ja, hur skulle vi ha gjort istället?

Marie Arnesson Eriksson är en förskollärare och författare. Hon och hennes kollegor har arbetat många år med olika introduktionsmodeller. Arnesson Eriksson (2010, s. 52-53) beskriver hur olika introduktioner kan vara för både barn och föräldrar. Pedagogerna måste vara oerhört lyhörda för barn och föräldrar och kunna läsa av hur de mår, om de klarar av att separeras från varandra. Det här gäller både för de barn och föräldrar som verkar ha lätt för att separeras, där barnen leker självständigt och glatt medan föräldrarna utstrålar trygghet och för

de otrygga barnen som är ledsna och har oroliga föräldrar. Som pedagog gäller det att då hitta nyckeln till hur varje specifik familj vill ha det. Vilken sorts tröst vill just det här barnet ha? Har barnet napp, snuttefilt, gosedjur eller något annat som tröstar? Kanske är barnet hungrigt och behöver få en liten fruktbit för att orka med dagen? De barn som verkar ha det lätt under introduktionen måste också få mycket bekräftelse och känna att det får gehör för sina kontaktförsök. En del barn föredrar att vara inomhus där de känner trygghet och andra barn förknippar förskolans innemiljö med föräldern som varit med under introduktionen och blir då mer ledsen där. När en del barn är ute på gården så inger den frihetskänsla och för andra barn upplevs gården stor och otrygg. Oavsett hur barnen reagerar måste pedagoger hela tiden ha ett nytt uppslag på idéer för de känslor som barnet förmedlar. Som pedagog får du aldrig ge upp utan fortsätta erbjuda aktiviteter, olika sorters tröst och vara extra rolig och uppfinningsrik. Till den dag då barnet själv tydligt visar att det är redo att släppa taget och vågar pröva sig fram.

Vad kunde vi ha gjort för att hjälpa Pelle, Alma och deras mammor som var med på introduktionen? Vi har försökt att besvara den frågan tidigare, men här ska vi göra ett försök att förtydliga det. Den första tanken man kan ha som pedagog när det gäller en introduktion som är lite svårare är att det inte är oss det är fel på. Många gånger försöker man leta efter problem som ligger utanför den egna organisationen. Däremot så kan vi se efter att ha reflekterat och diskuterat, både själva men även tagit hjälp av vår handledare och kurskamrater, att vi inte gjorde allt rätt från början. Introduktionen kan vara problematisk för många barn, speciellt om barnet och familjen inte har någon erfarenhet av att vara ifrån varandra. Hur gör man för att möta ett barn vars enda trygghet kan vara familjen? Där det finns en stor osäkerhet att lämnas bort och att lämna bort för första gången. Pedagogernas största och första uppgift i sådana situationer är att föra en dialog med familjen, att försöka vinna föräldrarnas förtroende. En sak som är viktigt att tänka på som pedagog är att vara lyhörd för föräldrarnas känslor. Oavsett om de uttrycker oro eller inte. Oron kan finnas under ytan och har man svårigheter att läsa av den, kan det bli som det blev i våra exempel.

12. Barns tänkande

I den här delen av uppsatsen kommer vi att undersöka hur barns tänkande kan fungera i det sociala samspelet med andra. Jean Piaget (2013, s. 10) var en Schweizisk barnpsykolog som

bland annat skriver om barns lek och interaktion med andra barn. Upp till sex-sju årsålder, beskriver han att barns tänkande kan vara egocentrerat. När barnet är egocentrerat kan det inte förstå att det egna sättet att tänka på bara är ett sätt och att andra tänker annorlunda. Barnet har svårigheter att rolleka. För att kunna förstå andra måste barnet möta motstånd många gånger. Genom detta tvingas barnet förstå att andra människor kan ha andra uppfattningar och ståndpunkter. Piaget betonar att det är genom sociala interaktioner som barn lär sig och att det är mycket viktigt.

Alma var enligt denna referens alltför egocentrerad i sitt tänkande för att kunna förstå lekoder och fungera i barngruppen. Vi uppfattar det som att hon behöver öva mycket och få tydlig vägledning av oss pedagoger in i det sociala samspelet. En del barn lär sig att läsa av olika situationer efter några försök medan andra behöver öva många gånger på konflikthantering. Trots att Karin hade arbetat under lång tid så var det som att hon och hennes kollegor tappade fattningen alltför fort och krävde en större förmåga hos Alma än hon kunde ha. I nästa stycke kommer vi att beröra ett annat ämne som har med barns tänkande att göra, som skulle kunna ses som en förklaring till Pelles beteende.

Bo Sundblad (2009, s. 126-128), en läsforskare, lärarutbildare och universitetslektor vid Stockholms universitet, skriver om en psykologisk term som är regression. Barn som upplever något i livet de känner är extra svårt att hantera, hämtar kraft eller skyddar sig genom att agera som när de var yngre. De kan då exempelvis söka mer närhet och trygghet hos sin vårdnadshavare. När man pratar om regression idag ser man det som en logisk reaktion och en sund strategi som gör att man går tillbaka till en tid då man kände sig trygg. Det är helt normalt att regrediera när man varit med om något omvälvande i sitt liv. Det kan vara allt från att flytta, skilsmässa, byta förskola och jobb, olyckor och separationer från kamrater. I de flesta fall återgår den som regredierar till sitt ursprungliga stadium efter en tid när den känner sig trygg igen.

För oss pedagoger på förskolan är det viktigt att få veta om det kan ha hänt något som utlöst en regression så att vi kan möta barnet på bästa sätt. Om vi inte vet varför regression sker kan vi som pedagoger bli oroade över barnets beteende och kanske tolka det som händer på ett felaktigt sätt. Kanske tror vi pedagoger att barnet är onormalt och börjar behandla det så. Det kommer inte vara till gagn för barnet utan antagligen bara skapa ett större problem. Samtidigt kan vi inte kräva att vårdnadshavare berättar om det hänt något som skulle kunna vara

traumatiskt för barnet. Ibland när barn har en fas i sitt liv där de är på väg att utvecklas riktigt snabbt kan de då för en kort period regrediera. Det är som att barnet behöver backa lite i sin egen utveckling för att sen våga ta ett stort kliv framåt. I Pelles fall var det kanske det här som hände? Det kan tyckas som att det helt enkelt var för stort och svårt att börja på förskolan. Pelle krävde då så mycket närhet och stöd från sin mamma att han regredierade. Tyvärr hade vi varken då eller i dagsläget någon information om det kanske hade hänt något mer i Pelles liv som gjorde honom extra känslig. Pelles regression hade kanske kunnat hanteras lättare eller hade kanske till och med kunnat undvikas helt om han hade haft något annat att använda som sin trygghet. Om han hade haft en napp eller gosedjur så kunde vi pedagoger ha försökt styra över de starka känslorna på objektet istället.

13. Fyra förutsättningar för trygghet

Camilla Lindgren och Tuula Torro är förskollärare, författare och föreläsare. Lindgren & Torro (2017, s. 12-15) skriver om fyra områden som är en förutsättning för att barn ska kunna känna sig trygga på förskolan. Det är "Relationen till pedagogerna", "Trygg i miljön", "Relationen till andra barn" och "Benämna världen". Inom alla de här områdena sker det samtidigt en utveckling för barnet. För många föräldrar är det första gången de lämnar bort sitt barn när barnet börjar på förskola.

I första förutsättningen som författarna kallar för "Relationen till pedagogerna" beskriver de vad som är viktigt för att barn och föräldrar ska känna sig trygga på förskolan. De behöver känna tillit och ha en fungerande relation till minst en pedagog. Det är pedagogernas ansvar att se till att få en bra relation till barn och föräldrar. För att i sin tur kunna få ta plats som den som erbjuder tröst, trygghet, lek och glädje den dag föräldern inte längre är med på förskolan.

Andra förutsättningen är "Trygg i miljön". Det är när barnet börjar känna igen sig i förskolans miljö, hittar inne på sin avdelning och vet var olika material finns blir det självständigt och visar på trygghet. Miljön har en stor inverkan på hur pedagogerna skapar förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga på förskolan. Därför är det viktigt att ha en väl genomtänkt miljö och inte byta på möbler och material för ofta. Barnen känner trygghet i att det ser likadant ut under en längre tid så de känner igen sig. Om det uppstår behov att möblera om kan man ta hjälp av barnen så de får vara med i processen och vet vad som kommer att hända.

Tredje förutsättningen är ”Relationen till andra bar”. De barn som går på förskola kommer att befinna sig med en barngrupp som de själva inte har valt att vara med. Då är det viktigt att pedagogerna har en samsyn kring hur de vill att barnen ska agera gentemot varandra, vilka regler som ska finnas och vad som är acceptabla lekkoder när barnen tar kontakt med varandra.

Fjärde förutsättningen är ”Benämna världen”. Genom att ha ett språk kan barnet berätta om sina känslor, önskningar, tankar och behov till kamrater och pedagoger. När barnet hör sina egna tankar och blir lyssnad på så får det en större förståelse för världen.

I berättelsen om Pelle blir det tydligt att varken han eller mamma blir trygga trots att pedagogerna upplevde att de gjorde allt vad de kunde för att skapa en trygg miljö. När vi läser om Alma och hennes mamma så upplever vi så här i efterhand att hennes framfart på förskolan inte nödvändigtvis behöver handla om att hon var trygg. Vi vet heller inte hur Almas mamma egentligen upplevde introduktionen. Kanske höll hon bara god min fast hon inom sig var orolig? Så här i efterhand kan vi bara spekulera om hur det var i båda berättelserna. Vi kan se att vi hade svårigheter att nå hela vägen fram när det gäller tryggheten till oss pedagoger. Enligt våra upplevelser från andra introduktioner genom åren, är trygghet till oss pedagoger den som är viktigast. De flesta barn accepterar oftast de andra förutsättningarna, däremot behöver barn en relation till pedagogerna. Pedagogens roll blir att agera en säker hamn istället för föräldern då barnet behöver söka tröst eller skydd. Eftersom att trygghet utvecklas parallellt i alla fyra områden, då vi inte uppnådde trygghet med oss pedagoger så kan vi inte heller se att vi kom vidare med de tre andra förutsättningarna för trygghet. De framstår mer som något vi önskade att vi uppnått.

14. Slutord

Genom att låta föräldrarna vara delaktiga i sitt barns introduktion, kan man som pedagog komma föräldern närmare. Då är kommunikation ett bra verktyg att använda sig av. Som pedagog måste vi arbeta på att få föräldrarna att förstå att deras eventuella oro blir tagen på allvar. Vi kan inte stressa fram en anknytning utan den måste få ta tid att växa fram, både från pedagogens och föräldrarnas sida. Nu i efterhand inser vi att en anknytning börjar mycket

tidigare än när barnen börjar hos oss på förskolan. Vi kan försöka erbjuda en trygg plats för barnen att vistas på och för föräldrarna att lämna till. I de flesta fall väljer barnen som börjar på förskolan någon av oss pedagoger till anknytningsperson. Däremot kan vi se i Pelles och Almas situationer att de hade stora svårigheter att knyta an till någon pedagog.

Vår första tanke med att använda Pelles introduktion till uppsatsen, var för att mamman visade en tydlig frustration över att inte kunna lämna honom hos oss. Däremot så inser vi nu efter alla diskussioner och efter all litteratur som vi har läst att det kanske bottnar i något annat. En rädsla över att lämna bort sitt barn till någon som hon inte känner eller har någon relation till. För att få en intressant dynamik valde vi att beskriva ytterligare en introduktion som beskrev helt andra förutsättningar än i Pelles. Första intrycket av Alma, var ett glatt och utåtriktat barn. Däremot ändrades tankarna väldigt fort. Trots att den här förskolan har rutiner som de arbetat ihop under lång tid och arbetslaget har en samsyn så blev Alma en utmaning. Hon är aktiv, intensiv och försätter sig i situationer både med barn, pedagoger och andra föräldrar där ingen klarar av att hantera det som händer. Även här har vi förstått med samtal tillsammans, i handledning och när vi läst litteratur att Almas agerande kan ha bottnat i flera saker och att vi alltför snabbt dömde ut henne som ett jobbigt barn. Vi tycker så här i efterhand att vi i Almas fall kunde ha gett henne mer tid att knyta an till någon pedagog. Fast att Pelle fick mycket tid, mer än många andra, så var det inte det som han behövde. Hur mycket vi än försöker att komma på andra vägar in, känns det som att vi försökte allt. De flesta barn, oavsett hur gamla de är, så finns det alltid något eller någon som intresserar dem. Däremot så var Pelles nyfikenhet och upptäckarlust väldigt långt borta.

Utbildning eller fortbildning, samsyn i personalgruppen, erfarenhet är tre otroligt viktiga punkter för en god introduktion av nya barn förskolan. Det var även något vi diskuterade med Lindfors under intervjun, vikten av utbildning och rätt utbildning. De flesta gånger under förskolläraryrket har litteraturen varit mer inriktad på de äldre barnen i förskolan och även i skolan. I diskussioner på seminarium har vi fått höra att det är bara att göra likadant men anpassat till de yngre barnen. Däremot så ser vi efter mycket reflektioner att man lika gärna kunde ha vänt på det. Kan det vara så att det finns för lite forskning och modern litteratur om de yngre barnen? I de flesta fall introducerar vi de yngsta barnen, då borde kunskapsnivån hos pedagoger vara utifrån de yngsta och inte de äldsta barnen. Lovisas förutsättningar inför introduktionen var inte de mest optimala. Där fick pedagogerna ungefär två veckor på sig att lära känna varandra, köpa in möbler, leksaker och allt som hör till en

förskola. De skulle även inreda hela förskolan innan barnen och familjerna kom. Under de här två veckorna var det tänkt att pedagogerna skulle skicka hem inbjudningar till familjerna och även ordna ett introduktionsschema som var anpassat till fjorton barn. I Karin berättelse är förutsättningarna helt annorlunda. Det var ett etablerat arbetslag som hade känt varandra länge och arbetat ihop i många år. Där fanns all inredning som behövs för att bedriva en pedagogisk verksamhet. Introduktionsschemat var färdigt och inarbetat sen långt tillbaka. En annan stor skillnad var också att hos Karin introducerade de fyra barn. Däremot saknades erfarenhet och fortbildning om barn som Alma, då ingen av pedagogerna hade mött sådan här problematik tidigare. Trots att förutsättningarna var varandras raka motsats, så hade vi svårigheter med våra introduktioner. Vilka är då förutsättningarna för en god introduktion? Vi skrev först i stycket om tre viktiga förutsättningar för en god introduktion. Dessa uppfylldes inte i Lovisas berättelse, då allt var nytt för pedagoger, barn och föräldrar. Vi anser att det behövs mer förberedande tid inför en sådan här stor introduktion. Det som också spelar en stor roll är att det var en hel avdelning som introducerades samtidigt, i de flesta fall är det som i Karins berättelse, fyra eller fem barn som tillkommer till en redan befintlig barngrupp.

Vi har tidigare i uppsatsen diskuterat och gått närmare in på affektteori, affektintoning, regression, barns språkliga utveckling. Vi har även närmat oss trygg bas, säker hamn, gummibandet, sytråden och kättingen som anknytning. Alla dessa delar spelar olika roller när ett barn ska knyta an till någon. Med litteraturens hjälp kan vi ändå se att den grundläggande anknytningen börjar i hemmet, mellan barnet och föräldern. Det som ändå är det viktigaste under utbildningen gång, som vi skrev här ovan, är att litteraturen anpassas till den åldersgrupp vi faktiskt har i förskolan. I de diskussioner vi hade med handledningsgruppen, fick vi insikter om hur vi agerade då och hur man skulle kunna göra istället. Med rätt kunskap om vad som faktiskt händer i ett litet barns utveckling, både fysiskt och psykologiskt, kan vi möta barn inom förskolan på en mer anpassad nivå.

15. Litteraturlista.

- Alsterdal, Lotte (2014). "Essäskrivande som utforskning". I: Burman, Anders (red.) *Konst och lärande: essäer som estetiska läroprocesser*. Huddinge: Södertörn Studies in Higher Education.
- Arnesson Eriksson, Marie (2010) *En bra start – om inskolning och föräldrakontakt i förskolan*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Bech-Karlsen, Jo (1999). *Jag skriver, alltså är jag. En bok för fackskribenter som vill berätta*. Studentlitteratur, Lund
- Bowlby, John (1994). *En trygg bas. Kliniska tillämpningar av bindningsteorin*. Natur och Kultur, Stockholm
- Broberg, Anders, Granqvist, Pehr, Ivarsson, Tord och Risholm Mothander, Pia (2006). *Anknytningsteori. Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Stockholm: Natur och Kultur
- Broberg, Malin, Hagström Birthe och Broberg, Anders (2012). *Anknytning i förskolan. Vikten av trygghet för lek och lärande*. Stockholm: Natur och Kultur
- Hammarén, Maria (2005) *Skriva – en metod för reflektion*. Santérus förlag, Stockholm.
- Havnesköld, Leif och Risholm Mothander, Pia (2009). *Utvecklingspsykologi*. Liber AB
- Lindfors, Helena (2017) Telefonintervju, 2017-12-01. Mer information om Helena finns på www.smabarnilund.se
- Lindgren, Camilla och Torro, Tuula (2017) *Pedagogens tysta kunskap*. Studentlitteratur AB, Lund
- Läroplanen för förskolan, Lpfö (1998) Reviderad utgåva 2016. Finns att hämta på: <https://www.skolverket.se/publikationer?id=2442> (2017-11-22)
- Markström, Anne-Marie och Samuelsson, Maria (2016). *Introduction to preschool: strategies for managing the gap between home and preschool*. Finns att hämta på: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20020317.2017.1337464> (2017-10)
- Normell, Margareta (2004). *Pedagogens inre rum – om betydelsen av känslomässig mognad*. Studentlitteratur AB, Lund.
- Piaget, Jean (2013). *Barnets själsliga utveckling*. Studentlitteratur AB, Lund

- Patel, Runa och Davidsson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur AB, Lund
- Skolverket (2017) *Måluppfyllelse för förskolan*. Finns att hämta på: <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3749> (2017-11-16)
- Stern, Daniel N (1985). *Spädbarnets interpersonella värld. Ett psykoanalytiskt och utvecklingspsykologiskt perspektiv*. Stockholm: Natur och Kultur
- Stern, Daniel N (2011). *Ett litet barns dagbok*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Sundblad, Bo (2009). "Kan barnen regrediera?" I: Erixon, Anna, Lindgren, Camilla C, Sundblad, Bo och Torro, Tuula (red.) *Barns väg till trygghet*. Stockholm: Sveriges Utbildningsradio AB
- Öhman-Gullberg, Lisa (2009). "Familjen Svensson i Europa – Gestaltning av ett dilemma". I: Lindstrand, Fredrik och Selander, Staffan (red.) *Eстетiska läroprocesser*. Studentlitteratur AB, Lund